

وهرگيټران: وهرگيټران گه ليک جار به پرؤژه يه ک بو گه يانندنى واتاي بابه ټيک له زمانه يه وه بو زمانه يکي تر پيناسه ده کړئ. له روانگه ي ټم پيناسه يه وه دوو وشه ي گرنه گ هه يه که بوونه ته کليلي ټيگه يشتنمان له م پيناسه يه :

يه که م: کرده ي «گه يانندن» .

دووه م: واتا .

مه به ست له کرده ي گه يانندن ټه وه يه که ټيمه له کاتي وهرگيټراندا مامه ټه له گه ټ دوو زماندا ده که ين. به مانا يه کي گشتي وهرگيټران برتبييه له پيوهندي و مامه ټه ي نيوان دوو زمان. يه که م زمانى سه رچاوه «source Language» که له مه ودوا به SL ناوي ده به ين. دووه ميس زمانى به رانبه ر، يان زمانى مه به ست Target Language که له مه ودوا به TL ناوي ده ه ټين.

وشه ي گرنه گي دووه مي پيناسه ي وهرگيټران برتبييه له «واتا» .

دياره په يامي سه ره کي وهرگيټر برتبييه له گه يانندنى واتاي ټه و ټيکسته ي که وه ري ده گيټر ټ. واتا له زانستي وهرگيټراندا چه مکيکي ټالوژه و دوو روو له خو ده گري. به پي ټوچووني زاناياني زمان کاتيک ټو باس له واتا ده که يټ به دوو روو، واتا ماناي خو ي به ده سته وه ده دات. يه که ميان «مه دللول» denotation واته ماناي راسته وراستي وشه يه ک، دووه ميان «مه غزا» -Connota tion واته ماناي شاراوه. ټه گه ر بو جياکاري له نيوان ټه و دوو رووه ي واتا نمونه يه ک بخه ينه به رده م وشه ي «برادر» که له زمانى عه ره بييدا به رانبه ره که ي «الزميل» و له زمانى ټينگليزيشدا «Friend» هه ري به ک له و سټ

ده رباره ي هه ندي له چه مکه سه ره کي به کاني پرؤژه ي وهرگيټران

ټا - و: حه سهن هه مزه
(سليمانى)

وشه‌یه مانای راسته‌وراستی به‌کترین.

له ههمان کاتدا نه‌گهر سه‌یری وشه‌یه‌کی هاوبه‌رانبه‌ری واتای وشه‌ی برادر بکه‌ین له ههر سی زمانه‌که‌دا وشه‌ی «هاوری» ودرده‌گرین که له زمانی عه‌ره‌بیدا به‌رانبه‌ره‌که‌ی «الرفیق» و له زمانی ئینگلیزیشدا وشه‌ی «comrade». ئەم سی وشه‌یه‌ی دوایی جگه له‌وه‌ی هه‌رسیتکیان مانای راسته‌وراستیان هه‌ر برادره‌، به‌لام له‌پال نه‌و مانایه‌دا مانایه‌کی شاراوه‌شیان هه‌یه، که بریتییه له هاوری‌باز و هاوخه‌بات، که ئەم مانا شاراوه‌یه مه‌غزایه‌کی سیاسی له‌خۆ ده‌گرێ. ئەمه خالیکه که وه‌رگیتێ ده‌بیت زۆر به‌ ورباییه‌وه ره‌چاوی بکات، به‌تایه‌تی له‌کاتی هه‌لبژاردنی وشه‌یه‌ک له TL بۆ واتای وشه‌یه‌ک له SL دا.

چه‌مکی «هاوتایی Equivalence»: هاوتایی چه‌مکی بنه‌ره‌تی پرۆسه‌ی وه‌رگیتێرانه. به‌بێ شاره‌زایی له چه‌مکی هاوتایی کارتیکی نه‌شیاوه باس له‌کرده‌ی وه‌رگیتێرانه بکه‌ین.

ئیمه ده‌توانین باس له سی شپوه‌ی چه‌مکی هاوتایی بکه‌ین:

۱- شپوه‌ی پروکەش و فۆرم Formal

۲- شپوه‌ی کرده‌یی Functional

۳- شپوه‌ی بیروکه‌یی Idcatonal

له شپوه‌ی یه‌که‌مدا وه‌رگیتێر له‌کاتی وه‌رگیتێرانی تیکستیک له زمانی SL هه‌ول ده‌دات له زمانی TL هاوتایه‌ک بدۆزیته‌وه که شپوه‌ و فۆرمی بابه‌ته‌که له زمانی سه‌رچاوه‌دا SL به‌راستی بپارێژێ تا نه‌و راده‌یه‌ی لایه‌نی فۆرمی تیکسته‌که له TL هاوتای SL بیت.

بۆ نمونه‌ نه‌گهر بمانه‌وێ پهن‌دیک‌ی عه‌ره‌بی بۆ کوردی وه‌رگیتێرین نمونه‌ی [الحاجة أم الاختراع] ئیمه ده‌کرێ وه‌رگیتێرین به [پیتوستی دایکی داهینانه].

له شپوه‌ی کرده‌بیدا وه‌رگیتێر ده‌خوایێ ئه‌رک و په‌بامی راسته‌وراستی تیکسته‌که له زمانی سه‌رچاوه SL دا به‌ گرنگی وه‌رگیتێر و زۆر به‌لایه‌نی پروکەش و فۆرمی تیکسته‌که‌وه پابه‌ند نییه، بۆیه ده‌کرێ ههمان په‌ندی عه‌ره‌بی پیتوستی وه‌رگیتێرین به [پیتوستی سه‌رچاوه‌ی داهینانه]. یان [پیتوستی چاوه‌کی داهینانه].

له شپوه‌ی بیروکه‌بیدا وه‌رگیتێر ده‌خوایێ کرۆکی مانای تیکسته‌که و بیروکه‌که‌ی به‌ گرنگی وه‌رگیتێر و ئاراسته‌ی خوینهرانی بکات. لیره‌دا وه‌رگیتێر زۆر گرنگی نادات به

شپوه‌ی فۆرم و ئه‌رکی تیکسته‌که له زمانی SL دا، بۆیه ده‌کرێ ههمان په‌ندی پیتوستی وه‌رگیتێرینه سه‌ر زمانی کوردی به‌م پرسته‌یه: [پیتوستی هۆکاری داهینانه].

چه‌مکی دهق «Context»

دهق چه‌مکی گرنگی ناو پرۆسه‌ی وه‌رگیتێرانه، چونکه وه‌رگیتێرکی شاره‌زا جووری نه‌و هاوتایانه‌ی هه‌لی ده‌بژیرێ له زمانی TL بۆ وه‌رگیتێرانی بابه‌تیک له زمانی SL به‌سه‌راون به سی فاکته‌ری گرنکه‌وه که به‌هه‌ر سیتکیان بنیادی دروستی دهق پیک ده‌هینن، فاکته‌ره‌کانیش نه‌مانه‌ن

۱- نووسه‌ر ۲- خوینهر ۳- تیکست.

ناکرێ وه‌رگیتێر به‌توانا رۆلی هه‌یج کام له‌م فاکته‌ره‌نه پشت گوێیان بخت له کاتیکدا به‌دوای هاوتادا بۆ کاری وه‌رگیتێرانه‌که‌ی ده‌گه‌رێ: بۆ نمونه‌ نه‌گهر وه‌رگیتێر بیه‌وێ بابه‌تیک‌ی یاسایی، یان په‌ره‌گرافیک له تیکسته‌ نایینییه‌کان وه‌رگیتێر بۆ نه‌وه‌ی وه‌ری بگیتێریت، ده‌بیت زۆر به‌ وربایی و جدییه‌وه بگه‌رێ به‌ دوای شپواری فۆرم و پروکەشی هاوتایی له زمانی TL، لیره‌دا وه‌رگیتێر به [لایه‌نی تیکست] وه‌ پابه‌نده‌ زیاد له لایه‌نی نووسه‌ر و خوینهر، دنا وه‌رگیتێرانه‌که‌ی سه‌رکه‌وتوو نابیت.

بۆ نمونه‌ وه‌رگیتێر نه‌گهر تیکستیک‌ی ئنجیل وه‌رگیتێر و ئەم دیره‌ی تیدا بیت [Death by crucifixion] ده‌بی راسته‌و راست له عه‌ره‌بیدا بیکات به «الموت صلباً»، له کوردیشدا به (مردن به له خاچدان). جا نه‌گهر ئەم شپواری مردنه‌ش لای خوینهری کورد و عه‌ره‌ب له زمانی کوردی و عه‌ره‌بیشدا نامۆ بیت.

له به‌رانبه‌ریدا وه‌رگیتێر ده‌بیت زۆر خوێ به‌ دووربگری له‌به‌کاره‌ینانی شپوه‌ی پروکەش و فۆرمی له هاوتاکانیدا، له زمانی TL کاتیک ده‌خوایێ گرنگی به [فاکته‌ری خوینهر] زیاتر له فاکته‌ره‌کانی تر بدات به‌ره‌چاوکردنی فۆرم و باری سیاسی و کۆمه‌لایه‌تی خوینهرانی، بۆ نمونه‌ ده‌قیکی هه‌وال نامیزی رۆژنامه‌یی که باس له‌سه‌ردانی سه‌ره‌ک کۆماریک ده‌کات بۆ ده‌وله‌تی ئیسرائیل، نه‌گهر نه‌و ده‌قه له ولاتیک‌ی جووله‌که‌نشین، یان غه‌یره‌ عه‌ره‌بی و ئیسلامی بیت، ده‌کرێ وه‌رگیتێر زاراه‌ی دولة‌ الیهود، یان ولاتی جووله‌که‌ له‌به‌رانبه‌ر [Jewish state] به‌کاربه‌ینی.

به‌لام له ولاتیک‌ی عه‌ره‌بی ناسیونالیست ده‌کرێ

زاراوهی [الکیان الصهیونی] له بهرانبهه هه مان دهسته واژهی ئینگلیزی پیشوودا به کار بهینی، دنا وەرگێڕ له گهڵ خۆینه رانیدا تووشی بهرنگار بوونه وه ده بیته. دواتر ته گهر وەرگێڕ بیهوئ تیکستی وەرگێڕ به ره چاو کردنی [فاکتهری نووسه ره کهی] زیاد له ههردوو فاکتهری [تیکستی] و فاکتهری [خۆینه را] ده بیته زۆر به وریایی له ئایدیو سۆز و خروشانى نووسه ری با به ته که وه هونه ری جوان کار بیه کانی (که مه به سستی سه ره کهی ده بر بینه نووسه ره) باش تی بگات و به ته مانه ته وه له کاتی وەرگێڕ اندا تا ته و راده یه ی ده توانی بو زمانی TL بیانگۆزیتنه وه، دنا وەرگێڕانه که ی به پیتچه وان وه ده بیته درتغی کردن له په یامی نووسه ره که ی و خۆینه رانیس له سه لیقه ی نووسه ر بیه ش ده بن. ته مه حاله ته له کاتی وەرگێڕانه ته ده بییه کاند، به تایبهت له شاعر و چیرۆکدا ده رده که وئ.

بو نمونه کاتیک شاعیری عه ره ب دنووسی:

یا بیروت انثای من بین ملایین النساء.

ته گهر وەرگێڕ راسته و راست ته مه وەرگێڕ ته سه ر زمانی کوردی، ده بی بلتی به به یرووت ته ی مینه که م له نیبو ملیۆنان ژنانی دنیا دا.. لیره دا به کار هینانی نه زار قه بانى بو وشه ی (انثای) ته نیا مه به سستی ره گه زی مینه نییه به قه ده ر ته وه نده ی جوانی و نه شمیلی به یرووت به جوانی و نه رمونیانی ئافره تی بچوین، بویه ده کرى وەرگێڕ به ئاگاداری له سۆز و هه لچوونی شاعیر له کاتی ته مه ده بر بینه دا ته وه به یته شاعر ه قه بانى به م شیوه یه وەرگێڕ (به یرووت ته ی خانمه نه شمیله که م له نیبو ملیۆنان خانمه کانی دیکه دا).

جۆره کانی وەرگێڕان

1- وەرگێڕانی ده قاو ده ق «Literal Translation» ته مه کۆنترین شیوه ی وەرگێڕانه، که ئامانجی گه یاندنی ته نیا مه دلوولی زاراوه و گوزارشت و رسته کانه له زمانی که وه بو زمانی که تر. لیره وه وەرگێڕانی ده قاو ده ق له وه پانتاییه دا کار ده کات، که گۆرینه وه ی نامه ی نیوان دوو زمان له بواری ده لالهت و بنیادی زمانه وانیه وه به رجه سته ده کات. ته گهر بمانه وئ نمونه یه که له سه ر وەرگێڕانی ده قاو ده ق له هه ر سێ زمانه که دا پیشکش بکه ین، ته وه له هه ر سێ زمانه که دا، به راوردی له نیوان ته مه رسته به دا ده که ین:

1- I bought a red car.

2- أنا أشتريت سيارة حمراء.

3- من ئۆتۆمۆبیلیکی سوورم کړی.

که له هه ر سێ زمانه که دا هیه چ ئالوگۆرێک له شیوه و ناوه رۆکی رسته که دا نابینی.

دیاره وەرگێڕانی ده قاو ده ق وەرگێڕانی وشه به رانبه ر وشه نییه که ته م جوړی دوو مه یان سه قه تترین شیوه ی وەرگێڕانه، به تایبه تی له نیوان دوو زماندا که ره گ و سه رچاوه ی هه ریه که یان له وى تر جو دایه. وشه به رانبه ر وشه کالو کرچترین جوړی وەرگێڕانه، چونکه هیه چ گرنگی به هارمۆنیه تی وشه کان له ناو رسته دا نادات و یاساکانی پیکه یینانی رسته و گوزاره له رووی زمانه وانیه وه پشتگوى ده خات.

ته گهر بمانه وئ وەرگێڕانیکی وشه به رانبه ر وشه له رسته ی پیشوودا ته نجام ده یین.

رسته که به م شیوه یه ی خواره وه ی لی دیت:

I boaght a red car ده بیته أنا أشتريت حمراء

سیاره. (له زمانی عه ره بیدا).

من کریم سوورێک ئۆتۆمۆبیل. (له زمانی کوردی) دا.

دیاره وەرگێڕانی ده قاو ده قیش چه شنى وەرگێڕانی وشه به رانبه ر وشه هه ندی جار سه قهت ده بیته، به تایبهت له کاتی وەرگێڕانی ئیدیۆمیک، ده سته واژه یه که، گوزاره یه که له زمانی که وه بو زمانی که دیکه. پروانه جوړی وەرگێڕانی ده قاو ده قی ته مه ده سته واژانه له زمانی ئینگلیزی به وه بو زمانی کوردی و عه ره بی

1- strong tea — (شای قوي) — (چای به هیز)

2- To rain cats and dogs = — (تمطر القطط و

الکلاب) — (پشیله و سه گ ده باریت).

که دیاره رسته، یان ده سته واژه ی یه که م له زمانی عه ره بیدا مه به سستی (شای ثقیل) و له زمانی کوردیدا چای خه سته. ده سته واژه ی دوو هه میش مه به سستی له زمانی کوردیدا بارانی به لیزمه به و له زمانی عه ره بیدا (سقوط المطر بغزاره) یه.

2- وەرگێڕانی مه جازی metaphorical

trans lation

مه به سته له م جوړی وەرگێڕانه گشت ته و گوزاره و ده سته واژه مه جازیانه یه که ده خوازی له زمانی سه رچاوه وه SL وەرگێڕدیت ته سه ر زمانی به رانبه ر TL. ده بیته له زمانی به رانبه ردا هه وئ بدریت شیوه ی مه جازی

هاوتای بۆ بدۆزیتته وه. ئەم جۆره وەرگێرانه بەردەوام لەکاتی وەرگێرانی تیکسته ئەدەبییەکاندا دیتە بەردەمی وەرگێرێکە دەربڕینی مەجازی و هونەری زۆری تێیدا بەکارهاتوو.

لەم جۆره وەرگێرانهدا فۆرم و شێوهی گوزارەکان بەقەدەر ئایدیای پەيامەکهی گرنهگ، بۆیه لەم جۆره وەرگێرانهدا فۆرم و ناوەرۆک بە شێوهیهکی لێک دانەپراو بەیه کدا ئالاوه و ناکرێ هیچ بەشیکێ ئەم دوو رووه فەرامۆش بکری، چونکه لەو تیکسته مەجازییانهدا دوانە نووسەری تیکستهکه و کولتووری کۆمه لایهتی زمانی سەرچاوه دەخاته بەردەم وەرگێر، بۆیه زۆر گرنهگ وەرگێر لەکاتی وەرگێرانداندا رەچاوی ئەو دوو رووهی دەسته واژه مەجازییهکان بکات. . لێرهوه دەبیت وەرگێر هەولێ وەرگرنتی مەجاز و دەسته واژهی مەجازی وادا بە TL دا که شێوهی فۆرمی هاوتایی [Formal Equivalence] و پەيام و مەبەستی دەسته واژه مەجازییهکه پیکهوه ناماده بکات. پروانه ئەم دەسته واژه مەجازییانه و هاوتاکهی له زمانی کوردی و ئینگلیزیدا که وەرگێردراوی تیکسته عەرەبییه که بن

۱- بکیت الاذن — [بڵندگۆی منارهکان که وتنه نالین] —

[The minarets began to weep].

۲- إبتسم لها القدر — [بەخت بەرهو رووی پیکه نی] — [The Fate smiled to her].

۳- داعب النسيم خصلات شعرها — [شەبا یاری بە پرچی دەکرد] — [The breeze dallied her hair]

۳- وەرگێرانی پوخته Precise translation: لەم جۆره وەرگێرانهدا، وەرگێر هەول دەدات پوختهی تیکستیک له زمانی SL بۆ زمانی بەرانبەر TL وەرگێرێ، ئەویش بە تەنیا وەرگرنتی پوختهی گرنهگ تیکستهکه، واتە وەرگێر ئەو ورده کاری و باس و خواسانهی ناوتیکستهکه که له رووی کۆنتیکستهکهوه هیچ بایه خیان، نییه پشتگوتیبیان دهخات. ئەم شێوهیه له وەرگێرانی له لاپه رهی رۆژنامه و ئازانسەکانی ههواله وه زۆر باوه و بەکاردههێنرێ.

۴- وەرگێرانی بە دەسکارییه وه [Adaptation translation]، ئەمەش جۆرێکه له وەرگێرانی که تیکستهی له SL وه ئازادانه وەرده گێردیته سەر زمانی بەرانبەر TL. . ئەم جۆره له پرۆسهی وەرگێرانی بە شێوهیهکی سەرکهی له هەندێ حالتی تاییه تدا شیاوه و له دەسه لاتی وەرگێردایه

بە ناکامی بێنی وهک وەرگێرانی شانۆگه ریبیهک بۆ نمایش کردنی له سەر تهختهی شانۆ که دهخا زۆری له وەرگێرانهدا ئەو هاوتایانه بەکارهێنرێ که ده زانرێ له نیو کولتووری بەرانبهردا TL دهسازێ و چێژی لێ وەرده گێرێ. لەم جۆره وەرگێرانهدا له نیو دهقی وەرگێردراوی شانۆگه ریبیهکه بابه تی باسه که و کاره کتەرەکان و پلانی دارشتنی شانۆگه ریبیهکه ده بیت وهک خۆی بیاریزێ، بەلام ئەوهی دهتوانرێ تێیدا دهسکاری بکری کولتوور و هێماکانی دهگۆردرێ و بە شێوهیهکی خۆمالی داده رێژریتته وه. . . نمونهی له و جۆره وەرگێرانه، وەرگێرانی گه لێ له شانۆگه ریبیهکانی شکسپیر بۆ زمانی عەرهبی و گۆرینی شانۆگه ری (چیرۆکی هه زارویهک شه وه) (ألف لیلة و لیلة) بۆ زمانه ئورووپاییهکان.

۵- وەرگێرانی ئازاد Free translation

ئەمەش جۆرێکه له وەرگێرانی که تێیدا وەرگێر ئازاده کاتی تیکستهی له زمانی SL وه بگۆریتته سەر زمانی TL لهو تیکستهدا گۆرانکاری به ناگا بهیانی، به مهرجێ کرۆک و ناواخی تیکستهکه بیاریزێ و تەنیا دهسکاری فۆرمی بایه ته که بکات. . ئەم وەرگێرانه بریتیه له خستنه روو و ده برینی تیکستهکه به تەواوه تی به زمانیکی خۆمالی که ئەم جۆره ده برینه له زمانی ئینگلیزیدا به Paraphrase ناو ده برێ. دیاره گه لیک جار تیکستهی وەرگێردراو لهم جۆره وەرگێرانهدا زۆر درێژتر درده ده چیت له دهقه ئەسلییه کهی.

سەرچاوه:

- ۱- پرۆگرامی «زانستی وەرگێرانی»، کولێژی زمانی ئینگلیزی- بهشی وەرگێرانی له زانکۆی نیوده وه له تی سنت کلیمنتس.
- ۲- بۆ وەرگێرانی زاراوه و چه مکه کان بۆ زمانی کوردی و عەرهبی سوود لهم فەرهنگانه وەرگیراوه.
- ۱- فەرهنگی نازادی، ئینگلیزی- کوردی.
- فەرهنگی (المورد)، ئینگلیزی- عەرهبی، عەرهبی- ئینگلیزی.